

Nyní je snad jasné, abychom to celé uzavřeli, že kritik se ve svém novém obratu sám nezměnil, nýbrž jen „odčinil svůj omyl“, „srovnal se s předmětem“, a říká příliš mnoho, když mluví o tom, že „kritik kritizuje sám sebe“, nebo že spíš jen kritizoval vás „omyl“ a zbavil vás vaší „nedůslednosti“. Kdyby chtěl kritizovat kritiku, tak by musel prozkoumat, jestli je něco na jejím předpokladu.

Já sám vycházím z předpokladu, když předpokládám sebe. Ale můj předpoklad se nesnaží dovršit jako „člověk, který usiluje o své dovršení“, nýbrž slouží mi jen k tomu, abych ho uživil a strávil. Stravuji se právě na svém samotném předpokladu, a jsem jen tehdy, když ho pohlucuji. Proto onen předpoklad není vůbec žádný. Neboť protože jsem Jediný, tak nevím nic o roz dvojnosti mezi předpokládajícím a předpokládaným. Já („nedokonalými“ nebo „dokonalými“ Já nebo lidmi), nýbrž to, že stravuji sebe, jen znamená, že jsem. Nepředpokládám se přede mnou, protože se v každém okamžiku teprve vůbec kladu nebo-li tvořím, a jsem jen tím, že nejsem ničím předpokládaným, nýbrž kladeným, a kladeným opět jen v okamžiku, kdy kladu sebe, tzn., jsem tvůrce a výtvar v jednom.

Mají-li dosavadní předpoklady zcela zaniknout, tak je nesmí zrušit nějaký vyšší předpoklad, tzn. myšlenka nebo myšlení samotné, kritika. Ono zrušení by *mně* mělo dokonce prospět, jinak by patřilo do řady nesčíslných zrušení, která kvůli jiným, např. právě člověku, bohu, státu, čistě morálce atd. prohlášovala staré pravdy za nepravdy a odstranila dlouho živěné předpoklady.

DRUHÝ ODDÍL

JÁ

Na počátku nové doby stojí „bohočlověk“. Vytratí se na jejím konci v bohočlověku jen bůh, a může bohočlověk skutečně zemřít, jen když v něm země bůh? Na tuto otázku se nemyslelo a pokládala se za vyřešenou, když úsilí osvícenství, překonat boha, dospělo v naší době do vítězného konce; neuzorovalo se, že člověk zabil boha, aby se nyní – stal „jediným bohem nahoře“. To, *co je mimo nás*, je však odstraněno, a velká práce osvícenců dokončena; ovšem to, *co je mimo, ale v nás*, se stalo novým nebem a vyzývá nás k novým útokům na nebe: bůh musel uvolnit místo, avšak nikoli nám, nýbrž – člověku. Jak jste si mohli myslet, že bohočlověk zemřel dřív, než v něm kromě boha zemřel také člověk?

I. SVOJSKOST

„Netouží duch po svobodě?“ – Ach a jak, a nejen můj duch, ale také moje tělo po ní každou hodinu touží! Když můj nos vypráší před vonící zámeckou kuchyní mému patru o nejchutnějších pokrmech, které se tam připravují, tak u svého suchého chleba cítí hroznou chuť; když mé oči vypráší mozoletným zádlum o měkkém prachovém peří, na němž se lépe leží, než na udusané slámě, tak ho popadne zarputilá zlost; když – avšak nezabýváme se už dál bolestmi. – A to nazýváš touhou po svobodě? Od čeho se pak chceš osvobodit? Od svého komisařku a slameného lože? Tak je zahod’! – Tím sis však, jak se zdá, neposloužil; chceš mít spíše svobodu, užívat si drahá jídla a kypré postele. Měli by ti lidé tuto „svobodu“ darovat – měli by ti to dovolit? Nevěříš, že by to udělali z lidské lásky, protože víš, že všichni smýšlejí jako – ty: každý je sám sobě nejbližší! Jak se tedy chceš dostat k požitku oněch jídel a postelí? Asi zřejmě ne jinak, než že si je přivlastníš!

Když se vážně zamyslíš, nechceš svobodu, abys všechny tyto krásné věci měl, neboť se svobodou je ještě nemáš; chceš je opravdu mít, chceš je nazývat *svými* a vlastnit jako *své vlastnictví*. K čemu ti je také svoboda, když ti nic nepřináší? A kdyby ses osvobodil od všeho, tak bys už neměl nic; neboť svoboda nemá obsah. Kdo ji neumí používat, pro toho nemá žádnou cenu, toto zbytečné povolení; jak ji ale použiji, to závisí na mé svojskosti.

Nemám nic proti svobodě, ale přál bych ti něco víc, než svobodu; nesmíš být pouze *zbaven* toho, co nechceš, musíš *mít* také to, co chceš, musíš být nejen „svobodný“, musíš být také „vlastníkem“.

Svobodný – od čeho? Och, čeho všeho se lze zbavit! Jha nevolnictví, vrchnosti, aristokracie a vládě, nadvlády žádosti a vášni; ba dokonce nadvlády vlastní vůle, libovůle, nejdokonalější sebezpuštění přece není nic než svoboda, totiž svoboda od sebeurčení, od své vlastní osoby, a pud po svobodě jako po něčem absolutním, hodným jakékoli ceny, nás připravil o svobodu: vedl k sebezpuštění. Čím víc se přesto stávám svobodným, tím víc se kupí před mýma očima překážky, tím bezmocnější se cítím. Nesvobodný syn divočiny ještě nepocituje nic ze všech omezení, která na vzdělaného člověka doléhají: myslí si, že je svobodnější než on. Tím, jak získávám svobodu, vytvářím si nové hranice a nové úlohy; když jsem vynalezl železnice, tak se opět cítím slabým, protože ještě nemohu létat jako pták ve vzduchu, a když jsem vyřešil problém, jehož temnoty mého ducha děsí, tak na mě už čeká bezpočet dalších, jejichž složitost brání mému pokroku, kalí můj svobodný pohled, bolestně mi dává pociťovat hranice mé *svobody*. „Osvobodte se od hříchu, buďte *otroky* spravedlnosti.“⁴¹ Nejsou republikáni se svou bezbřehou svobodou otroky zákona? Jak pravá křesťanská srdce toužila vždy po tom „být svobodná“, jak prahlala po tom, být spasena od „pout tohoto pozemského života“; vyhlížela zemi svobody („Jeruzalém, který je nahoře, to je volnost, to je naše matka všech“, Gal 4, 26).

Být od něčeho svobodný – znamená pouze: být prost a zbavený. „Nebolí ho hlava“ je stejné jako: zbavil se bolesti hlavy. „Zbavil se tohoto předsudku“ je stejné jako: nikdy ho neměl nebo byl bez něj. V onom „bez“ dovršujeme svobodu, kterou nám doporučilo křesťanství, v bezhříšném, bezbožném, bezmravném atd.

Svoboda je učením křesťanství. „Vy, milí bratři, jste povoláni ke svobodě.“⁴² „Tedy mluvejte, a tedy dělejte, jako by vás zde měl řídit zákon svobody.“⁴³

Musíme se snad svobody vzdát, protože se jeví jako křesťanský ideál? Ne, nic se nemá ztratit, také ne svoboda; má se však stát naší vlastní, a to v této formě svobody nemůže.

Jaký to rozdíl mezi svobodou a svojskostí! Lze se *zbavit* mnohého, nikoli však všeho; lze se osvobodit od mnohého, nikoli od všeho. I ve stavu otroctví můžeme být vnitřně nezávislí, i když opět jen na něčem, nikoli na všem; avšak jako otroci nejsme *nezávislí* na biči, panovačné náladě atd. pána. „Svoboda žije jen v říši snů!“ Naproti tomu svojskost, to je moje celá bytnost a existence, to jsem já sám. Nezávislý jsem na tom, čeho jsem se *zbavil*, vlastníkem toho, co mám ve své *moci* nebo čeho se mohu *zmocnit*. *Svůj vlastní* jsem vždy a za všech okolností, když vím, že mám sebe a nepřenáším se na druhé. Být svobodný nemohu opravdu *chtít*, protože to nemohu udělat, nemohu vytvořit: mohu si to jen přát a – toužit po tom, neboť to zůstává ideálem, přízrakem. Pouta skutečnosti se každý okamžik zařezávají do mého těla nejostřejšími šrámy. *Svým vlastním* však zůstávám. Pánovi jako otrok vydán, myslím jen na sebe a své přednosti; jeho rány mě sice zasahují: nejsem od nich *osvobozen*; trpím je ale jen kvůli *svému užitku*, abych ho třeba oklamal zdáním trpělivosti a učinil jistým, nebo abych si také odporem nezpůsobil něco horšího. Protože ale sleduji sebe a svůj prospěch, tak využiji nejbližší dobrou příležitost k tomu, abych majitele otroků zničil. To, že jsem pak na něm a jeho biči *nezávislý*, je pouze důsledek mého předchozího egoismu. Možná se zde řekne, že také ve stavu otroctví jsem byl „svobodný“, totiž „o sobě“ neboli „vnitřně“. Ovšem „o sobě svobodný“ není „skutečně svobodný“ a „vnitřní“ není „vnější“. Naproti tomu vlastní, *svůj vlastní* jsem byl zcela a naprosto, vnitřně a vnějškově. Pod nadvládou hrozného pána nebylo moje tělo osvo-bozené od mučivých bolestí na skřipci a ran bičem; jsou to ale *moje* kosti, které při mučení praskají, *moje* svaly se chvějí pod ranami, a *já* sténám, protože *moje* tělo sténá. To, že *já* vzdychám a třesu se, dokazuje, že jsem stále u sebe, že jsem stále ještě svůj vlastní. *Moje noha* není „osvobozena“ od bití pána, ale je to *moje* noha a nelze ji odtrhnout. Ať mi utrhne nohu a po-

dívá se, jestli ještě má moji nohu! Ve své ruce totiž nemá nic než – mrtvolu mé nohy, která je mou nohou asi stejně tak málo, jako je mrtvý pes ještě psem: psovi buší srdce, takzvaný mrtvý pes žádné nemá a proto už psem není.

Má-li se za to, že otrok by mohl přece být vnitřně svobodný, tak se ve skutečnosti říká to, co je nejzřejmější a nejtriviálnější. Neboť copak někdo tvrdí, že by jakýkoli člověk existoval *úplně* bez svobody? Když pracuji pod dozorem, nemohl bych být proto osvobozen od mnoha věcí, např. od víry v Dia, od touhy po slávě atd.? Proč by tedy nemohl zbičovaný otrok být také vnitřně osvobozen od nekřesťanských pocitů, nenávisti vůči nepříteli atd.? Je pak tedy „křesťanský svobodný“, zbavil se toho, co je nekřesťanské; je ale absolutně osvobozen, osvobozen od všeho, např. od křesťanského bludu nebo tělesné bolesti, atd.?

Mezitím se zdá, že se toto všechno obrací více proti názvu než proti věci. Název je však vedlejší, a nebylo to slovo, šiboleť, které vždy lidi nadrželo a – omámilo? Mezi svobodou a svojskostí se ovšem skrývá mnohem hlubší propast, než pouhý rozdíl ve slovech.

Celý svět touží po svobodě, všichni touží po její říši. Ach, okouzlující krásný sen o kvetoucí „říši svobody“, „o svobodném lidském pokolení“! – Kdo by ho nesnil? Lidé tak mají být svobodní, naprosto svobodní, osvobození od jakéhokoli nátlaku! Od jakéhokoli nátlaku, skutečně od jakéhokoli? Neměli by si už sami nikdy víc přivodit nátlak? „Ach ano, to jistě, ale to přece není žádný nátlak!“ Nuže, pak by měli být přece osvobozeni od náboženské víry, od přísných mravních povinností, neúprosnosti zákona, od – „jaké to hrozné nedorozumění!“ Nuže, *od čeho* by se pak měli osvobodit, a od čeho ne?

Milovaný sen se rozplynul, probuzení si protíráme polootevřené oči a strnule zíráme na prozaického tazatele. „Od čeho by se lidé měli osvobodit?“ – Od slepé víry, vykřikuje jeden. Ale co, křičí druhý, každá víra je slepá. Musíte se zbavit každé víry. Proboha ne, ne – začíná znovu první – nezabavujte se veškeré víry, nebo sem vtrhne moc brutality. Musíme mít, ne-

chá se třetí slyšet, republiku, a osvobodit se – od všech vládnoucích pánů. Tím se ničemu nepomůže, říká čtvrtý. Jen získáme nového pána, „vládnoucí majoritu“. Spíš nás nechte osvobodit se od hrozného nerovnosti. – Ó neblahá rovnost, už zase znovu slyším tvůj plebejský řev! Jak krásně jsem právě snil o *ráji svobody*, a jaká – nestydatost a bezuzdnost vyvolává nyní váš divoký pokřik! Tak naříká první a vzchopí se, aby pozdvihl meč proti „bezmezrné svobodě“. Brzy pak už neuslyšíme nic, než řinčení mečů znesvářených snílků o svobodě.

V každé době směřovala touha po svobodě k požadavku mít *určitou* svobodu, např. svobodu víry, tzn., věřící člověk chtěl být svobodný a nezávislý; na čem? Snad na víře? Ne! Nýbrž na inkvizitorech víry. Stejně tak nyní „politická neboli měšťácká“ svoboda. Měšťák chce být svobodný, ne na měšťáctvu, nýbrž na nadvládě úředníků, libovůli vládců a podobných. Kníže Metternich jednou prohlásil, že „objevil cestu, která se hodí k tomu, aby ukazovala stezku k pravé svobodě pro veškerou budoucnost“. Hrabě z Provence právě v té době uprchl z Francie, když se rozhodla vybudovat „říši svobody“, a prohlásil: „Moje uvěznění se stalo pro mě nesnesitelným, měl jsem jen jedinou vášně: touhu po – *svobodě*, myslel jsem jen na ni.“

Touha po *určité* svobodě vždy v sobě skrývá úmysl po nové *vládě*, jako tomu pak bylo u revoluce, která sice „svým stoupencům mohla poskytnout povznášející pocit, že bojují za svou svobodu“, ve skutečnosti však vyústila, protože usilovala o určitou svobodu, tedy jen novou *vládu*, „ve vládu zákona“.

Svobodu chcete všichni, chcete svobodu jako *takovou*. Proč se pak handrkujete o to, kdo jí má mít víc, nebo méně? Svoboda jako *taková* může být jen celou svobodou; kousek svobody není svoboda jako *taková*. Pochybujete o tom, že lze získat celou svobodu, svobodu od všeho, ba dokonce považujete za šílenství, jen si ji přát? – Nuže, přestaňte se honit za fantomem a vynaložme úsilí na něco lepšího, než na to, co je – *nedosažitelné*. „Vždyť ale není nic lepšího než svoboda.“

Co totiž máte potom, když máte svobodu, totiž – neboť o vašich rozkouskovaných kousících svobody zde nechci hovořit

– dokonale svobodu? Pak se zbavte všeho, všeho, co vám vadí, a asi neexistuje nic, co by vám v životě někdy nevadilo a nezpůsobilo nepřijemnost. A kvůli komu se toho pak chcete zbavit? Přece asi *kvůli vám*, protože *vám* to stojí v cestě! Kdyby vám něco nebylo nepřijemné, nýbrž naopak zcela vyhovovalo, např. i když něžný, přesto *nesmlouvavě prikazující* pohled vaší milované – tak byste se ho nechtěli zbavit a osvobodit se od něj. Proč ne? Opět kvůli sobě! Pokládáte tedy *sami sebe* za míru a soudce všeho. Rádi se svobody vzdáte, když je *pro vás* nesvoboda, „sladká služba lásce“ příjemná; a ke své svobodě se příležitostně znovu vrátíte, když se *vám* to začne víc líbit, a to za předpokladu, na němž na tomto místě nezáleží, že se nebojíte před nějakým takovým repealem unie z jiných (třeba náboženských) důvodů.

Proč se nyní nechcete odvážit, udělat ze *sebe* opravdu a zce-la střed a hlavní věc? Proč dychtivě lapáte po svobodě, po vašem snu? Jste svým snem? Nezačínejte zkoumáním svých snů, vašich představ, vašich myšlenek, neboť to všechno je „prázd-ná teorie“. Ptejte se sebe a ptejte se po *vás* – je to *praktické*, a vy přece chcete být velice „praktičtí“. Tu ale jeden naslou-chá, co tomu asi řekne jeho bůh (přirozeně je to, na co myslí při jménu bůh, jeho bohem), a jiný, co asi o tom soudí jeho mravní cit, jeho svědomí, jeho pocit povinnosti, a třetí uvažuje, co si budou lidé o tom myslet –, a když se tak každý zeptal svého pána (lidé jsou právě tak dobrým, ba dokonce kom-paktnějším pánebohem než onen mimosvětský a fiktivní: *vox populi, vox dei*), pak se odevzdá vůli svého pána a už vůbec neposlouchá to, co by *on sám* rád řekl a rozhodl.

Proto se raději obraťte na sebe, než na vaše bohy nebo modly. Vydějte ze sebe, co je ve vás, vynesete to na světlo, pro-jevte se.

Jednat jen ze sebe a netázat se po ničem jiném, tak si křes-t'áné představují „Boha“. Jedná, „jak se mu zlíbí“. A bláhový člověk, který by to mohl dělat právě tak, má místo toho jednat tak, jak se „Bohu líbí“. – Když se říká, že také Bůh jedná po-dle věčných zákonů, tak to platí také pro mne, protože též já

se nemohu zbavit své kůže, nýbrž mám svůj zákon v celé své přirozenosti, tj. mě.

Je však nutné vám připomenout jen vás, abyste ihned pod-lehli zoufalství. „Co jsem já?“ ptá se každý z vás. Propast pudů, žádostí, přání, vášní, bez pravidel a zákonů, chaos bez světla a vůdčí zátné hvězdy! Jak mám získat správnou odpověď, když se ptám pouze sebe bez ohledu na boží prikázání nebo na po-vinnost, které mi předepisuje morálka, bez ohledu na hlas ro-zumu, který učinil v průběhu dějin po hořkých zkušenostech zákonem to nejlepší a nejrozumnější? Můj temperament by mi radil právě to nejnesmyslnější. – Tak se každý pokládá za – *dábla*; neboť kdyby se pokládal, pokud by se nestaral o nábo-ženství atd., jen za zvíře, tak by snadno zjistil, že zvíře, které se přece řídí jen *svým* pudem (jakoby svou radou), nesleduje a neprovádí nic, co je „nesmyslné“, nýbrž postupuje velmi chytře. Ovšem zvyk nábožensky myslet spoutal našeho ducha natolik, že se sami před *sebou* ve své nahotě a přirozenosti – vyděsíme; ponižil nás tak, že se pokládáme za dědičně hříšné, za zrozené d'ábly. Přirozeně vás ihned napadne, že vaše poslá-ní vyžaduje konat „dobro“, to, co je mravně, správné. Jak může z vás, když se nyní *sebe* ptáte, co se má dělat, vyjít správný hlas, hlas, který ukazuje cestu k dobrému, správnému, pravdi-vému, atd.? Jak se shodnou Bůh a Belial?

Co byste si však mysleli, když vám někdo odpověděl: to, že se má poslouchat Bůh, svědomí, povinnosti, zákony atd., to jsou plané řeči, jimiž jsou vaše hlava a srdce přeplněné, a pomátly vás? A kdyby se vás zeptal, odkud pak tak jistě víte, že svūd-cem je hlas přírody? A kdyby vám dokonce namlouval, celou věc obrátit, a pokládat hlasy Boha a svědomí za d'ábelské dílo? Takoví bezbožní lidé existují; jak se s nimi vyrovnáte? Nemů-žete se odvolat na svoje pátery, rodiče a dobré lidi, neboť právě je označili za vaše *svūdce*, za pravé svūdce a kazitele mládeže, kteří horlivě rozseávají plevel sebestoprdání a uctívání Boha, zaplavují mladá srdce bahnem a ohlupují mladé hlavy.

Tito však pokračují dál a ptají se: kvůli komu se staráte o boží a jiné příkazy? Přece si nemyslíte, že se to děje kvůli laskavosti

k Bohu? Ne, opět to děláte – *kvůli sobě*. – Také vy jste tedy zde hlavní věc a každý si musí říci: *já* jsem pro sebe všim a všechno děláám *kvůli sobě*. Kdyby vám bylo někdy jasné, že vám Bůh, přikazy atd. jen škodí, že vás omezuje a kazí: nepochybně byste se jich zbavili, zrovna tak jako kdysi křesťané zavrhlí Apollóna, nebo Minervu nebo pohanskou morálku. Na jejich místo však dosadili Krista, a pak Marii, jakož i křesťanskou morálku; udělali to ale *kvůli spásě svých duší*, tedy z egoismu neboli svojskosti. A skrz tento egoismus, tuto svojskost, se *zbavili* starého božského světa a *osvobodili* se od něj; svojskost *vytvořila* novou *svobodu*; neboť svojskost je tvůrcem všeho, stejně jako genialita (určitá svojskost), která je vždy originalitou, je už dlouho pokládána za tvůrce nových produkcí ve světových dějinách.

Kdyby se přesto „svoboda“ měla týkat vašeho úsilí, tak nyní vyčerpá vaše požadavky. Kdo by pak měl být svobodný. Ty, já, osvobozený od čeho? Od všeho, co ty, já, my, nejsme. Jsem tedy jádro, které by mělo být zbaveno všech obalů, mělo by být od všech omezujících slupek – osvobozeno. Co zůstane, když jsem osvobozen od všeho, co nejsem? Jen já, a nic než já. Co se má nyní dít dál, když jsem se stal svobodným, o tom svoboda mlčí, stejně jako naše vlády po uplynulé poloviční době vězně jen propustí a nechají opuštěné.

Proč nyní, když se po svobodě přece touží z lásky k Já, proč si nyní nevybrat samotné Já jako začátek, střed a konec? Nemám Já větší hodnotu než svoboda? Nejsem to Já, kdo mě činí svobodným, nejsem to Já, co je první? I když nesvobodný, i když tisíce pout spoutaný, přece jsem, a nebudu jako svoboda existovat teprve až v budoucnosti a nejsem odkázán na nádeji, nýbrž jako nejzavřenější z otroků jsem – přítomný.

Dobře si to rozmyslete a rozhodněte se, jestli chcete svůj přeporec ozdobit snem „svobody“ nebo odhodlaností „egoismu“, „svojskosti“. „Svoboda“ probouzí váš *hněv* proti všemu, čím nejste; „egoismus“ vás vyzývá k *radosti* z vás samých, k požitku sebe sama; „svoboda“ je a zůstává *touhou*, romanticky žalostným nářkem, křesťanskou nadějí na mimosvětskou a budoucnost; „svojskost“ je skutečnost, která *ze sebe* odstranila

právě takové množství nesvobody, které tvoří překážku ve vaší vlastní cestě. Toho, co vás neruší, se nebudete chtít zbavit, a když vám to začne překážet, tak víte, že „musíte poslouchat *víc sebe* než člověka!“

Svoboda jen učí: uvolněte se, zbavte se všechno, co vás tíží; neučí vás, kým sami jste. Dělejte, dělejte! zni její výzva, a vy, dychtivě následující její volání, se zbavujete dokonce sami sebe, „sami sebe zapíráte“. Svojskost vás ale volá zpět k vám samým, říká: „Vrať se k sobě“. Pod egidou svobody se mnohého zbavíte, ale to nové vás znovu sklíčí: „Zlého jste se zbavili, zlo zůstává.“ Jako *svoji* jste se *skutečně zbavili všeho*, a to, co na vás zůstává, to *jste přijali*, je to vaše volba a rozhodnutí. Ten, kdo je *svůj vlastní*, je *zrozen být svobodným*, svobodným od základu; svobodný je naproti tomu jen ten, kdo *chorobně touží po svobodě*, snílek a blouznivec.

Ten první je *původně svobodný*, protože neuznává nic než sebe; nemusí se nejprve osvobodit, protože od počátku všechno od sebe odvrhuje, protože si necení nic víc, než sebe, nic nehodnotí víc, zkrátka, protože vychází ze sebe a „přichází k sobě“. Spoután dětským respektem, pracuje současně už na tom, aby se z tohoto omezení „osvobodil“. Svojskost pracuje v malém egoistovi a dává mu vytouženou – svobodu.

Tisíce let kultury vám zatemnily to, co jste, a namluvily vám, abyste věřili, že nejste egoisty, nýbrž že jste *povoláni* být idealisty („dobrymi lidmi“). Zbavte se toho! Nehleďte svobodu, jež vás rovnou zbaví vás samých, v „sebezapírání“, nýbrž *hleďte sebe sama*, staňte se egoisty, necht' se každý z vás stane *všemocným Já*. Nebo lépe: jen se znovu poznejte, jen poznejte, co skutečně jste, a nechte běžet své pokrytecké snahy, svou poštelou touhu být někým jiným, než jste. Nazývám je pokryteckými, protože vy jste po všechna ta tisíciletí zůstali přece egoisty, avšak spícími, sama sebe podvádějícími, pomatenými egoisty, svými *Heautontimorumenosy*, trýzniteli sebe sama. Ještě nikdy se nemohlo náboženství obejít bez slibů a „přislíbů“, ať už se vztahovaly k tomu, co je mimozemské, nebo co je pozemské („dlouhý život“ atd.); neboť *člověk prahne po odměně*,

„zadarmo“ nedělá nic. Avšak jak je to s oním „dělat dobro kvůli dobru samému“ bez ohledu na odměnu? Jako kdyby zde uspokojení rovněž neskýtalo odměnu, kterou má poskytovat. Také náboženství je tedy založeno na našem egoismu, a – vykořisťuje ho; zaměřeno na naše *žádosti*, kvůli jedné potlačuje mnoho dalších. To pak vede k *oklamanému* egoismu, v němž neuspokojují sebe, nýbrž jednu ze svých žádostí, např. touhu po štěstí. Náboženství mi slibuje – „nejvyšší dobro“; abych je získal, nevěnuji pozornost žádné jiné ze svých žádostí a neuspokojuji je. – Všechno vaše konání a snažení je *nepriznaný*, tajný, skrytý a zahalený egoismus. Protože však egoismus, který si nechcete přiznat, který si sami zatajujete, a tedy nikoli otevřený a zjevný a tedy nevědomý egoismus, *není egoismem*, nýbrž nevolnictvím, službou, sebezapíráním, jste egoisty, a nejste jimi, když egoismus popíráte. Tam, kde se jimi zdáte být nejvíc, tam jste slovu „egoista“ způsobili – největší újmu a opovržení.

Svou svobodu vůči světu si zajišťuji v té míře, v jaké si její přivlastňuji, tzn. „získávám a dobývám“ pro sebe, ať přitom používám jakoukoli moc, moc přemlouvání, prosby, kategorického požadavku, ba dokonce pokrytectví, podvodu, atd.; neboť prostředky, které přitom používám, se řídí tím, co jsem já. Když jsem slabý, tak mám pouze slabé prostředky, jako ty uvedené výše, avšak které v mnoha částech světa přesto dobře postačí. Podvod, pokrytectví, lež, beztoho však vypadají horší, než jsou. Kdo by nepodvedl policii, zákon, kdo by si při setkání s drábem rychle nenasadil uctivou tvář loajality, aby třeba skryl spáchanou nezákonnost atd.? Kdo to neudělal, ten na sobě nechal spáchat násilí: byl *slabochem* kvůli – svědomí. Svou svobodu vidím oslabenou již tím, že nemohu na něčem jiném prosadit svou vůli, (ať je to něco, co nemá vůli, jako skála, nebo něco, co vůli má, jako vláda, jednotlivec, atd.); popírám svou svojskost, když se sám – s ohledem na jiného – sebe vzdávám, tzn., podvoluji, ustupuji, podrobuji se, tedy na základě *oddanosti, odevzdanosti*. Neboť je něco jiného, když se své dosavadní činnosti vzdám, protože nevede k cíli, tedy odbočím z nesprávné cesty, a něco jiného, když se sám uvězním.

Kolem skály, která mi překáží v cestě, budu chodit tak dlouho, než získám dost prachu na to, abych ji vyhodil do povětří; kolem zákonů lidu budu chodit tak dlouho, než získám sílu, abych je odstranil. Protože se nemohu zmocnit Měsíce, má být pro mě „svatý“, astartou? Kdybych se tě jen mohl zmocnit, zmocnil bych se tě opravdu, a nalézám jen jeden prostředek, jak se dostat k tobě, nesmíš mě děsit! Ty nepochopitelný, ty máš zůstat pro mne nepochopitelný tak dlouho, než získám sílu pochopit, jak tě nazývát *svým* vlastním; nevzdávám se ti, nýbrž čekám pouze na svou příležitost. I když nyní upustím od toho, že bych ti mohl něco udělat, přesto na tebe myslím!

Mocní lidé to tak dělali odevždy. Když „oddaní“ učinili z ne- přemožené moci svou vládkyni a klaněli se jí, vyžadovali od všech, aby ji uctivali, tak přišel jeden takový syn přírody, který se nechtěl podrobit, a uctívanou moc vypudil z jejího nedostupného Olympu. Zavolal své „stůj“ na pohybující se slunce a nechal otáčet Zemi; „oddaní“ si to museli nechat líbit; zatnul do svatého dubu svou sekyru a „oddaní“ žasli, že ho žádný nebeský oheň nestrávil; svrhl papeže z Petrova stolce, a „oddaní“ nevěděli, jak tomu zabránit; zbořil říši milosti boží a „oddaní“ skuhrali, aby nakonec bezmocně ztichli.

Má svoboda bude dokonalá, až když se stane mojí – *moci*; s ní ale přestanu být pouze svobodný, a stanu se vlastníkem. Proč je svoboda národů „prázdňé slovo“? Protože národy nemají žádnou moc! Jediným dechem živého Já národy odfouknou, i kdyby to byl dech takového Nera, čínského císaře nebo nějakého ubohého spisovatele. Proč německé komory marně prahly po svobodě a ministerstva je za to plísnila? Protože nejsou „mocné“! Moc je krásná věc, a hodí se pro mnoho věcí; neboť „s hrstí plnou moci se dostane člověk dál, než s rancem plným práva“. Toužíte si po svobodě? Vy poštelil! Chopte se moci, svoboda pak přijde sama. Podívejte, ten, kdo má moc, „stojí nad zákonem“. Jak se vám zamlouvá tato vyhlídka, vám „zákonným“ lidem? Vy ale nemáte žádný vkus!

Všude kolem hlasitě zaznívá volání po „svobodě“. Ale cítí se a ví, co má znamenat darovaná nebo oktrojovaná svoboda?

Nepoznává se v plném smyslu slova, že všechna svoboda je bytostně – sebeosvobozením, tzn., že mohu mít jen tolik svobody, kolik jí získám skrze svou svojskost. K čemu je ovčím dobrem, že jim nikdo neomezuje svobodu slova? Zůstanou u mečení. Nechte někoho, kdo je vnitřně mohamedánem, židem nebo křesťánem, říkat co chce: pronese jen zanedbný žvást. Zbavili vás naproti tomu určití jiní lidé svobody mluvit a naslouchat, tak si zcela správně uvědomí svou dočasnou výhodu, protože si můžete dovolit říkat a slyšet něco, čím by oni „určití“ přišli o svůj kredit.

Když vám ale přesto poskytnou svobodu, tak jsou to ovšem rošťáci, kteří dávají víc, než mají. Nedávají vám pak totiž nic ze svého vlastního, nýbrž ukradené zboží, dávají vám vaši vlastní svobodu, svobodu, kterou byste museli vzít sami sobě; a *dávají* vám ji jen, abyste si ji nevzali, a nadto volají zloděje a podvodníky k zodpovědnosti. Ve své chytrosti dobře vědí, že daná (oktrojovaná) svoboda přece žádnou svobodou není, protože jen svoboda, kterou si *bereme*, tedy svoboda egoisty, pluje pod plnými plachtami. Darovaná svoboda své plachty ihned stáhne, když se objeví bouře nebo – bezvětrí: pokaždé musí – foukat mírně a lehce.

Zde se skrývá rozdíl mezi sebeosvobozením a emancipací (vysvobozením, propuštěním). Kdo dnes „stojí v opozici“, ten prahne a křičí po „propuštění“. Vládcí mohou své národy „prohlásit za dospělé“, tzn. emancipovat! Budete-li se chovat jako dospělí, stanete se jimi i bez onoho mluvení o dospělosti, a nebudete-li se chovat podle toho, tak ji nebudete hodni, a mluvením o dospělosti se jaktěživ nestanete dospělými. Dospělí Řekové vyhnali své tyrany, a dospělý syn se stává nezávislým na otci. Kdyby čekali, až jim jejich tyrani nejmilostivějším způsobem dovolí, aby se stali dospělými: čekali by dlouho. Syna, který nechce být dospělým, vyžene rozumný otec z domu a ponechá si dům sám; hlupákovi se tak děje právem.

Ten, komu svoboda byla dána, není nikým jiným, než na svou bodu propuštěným, libertinem, psem, který se sebou vleče kus řetězu: v hábitu svobody zůstává nesvobodný, jako osel ve lví

kůži. Emancipování židů nejsou sami ničím vylepšení, nýbrž je jim jako židům ulehčeno, ačkoli ten kdo jim ulehčuje jejich stav, je ovšem víc než církevní křesťan, poněvadž ten toho není schopen bez nedůslednosti. Ale emancipovaný žid nebo neemancipovaný: žid zůstane židem; ten, sám sebou neosvobozený, je pouze právě – emancipovaný člověk. Protestantský stát ovšem může katolíky osvobodit (emancipovat); protože se však sami neosvobodí, jednoduše zůstanou – katolíky.

O sebeckosti a nesobeckosti se již hovořilo výše. Přátelé svobody horlí proti sebeckosti, protože své religiozní touze po svobodě se od vznešeného „sebezapření“ nemohou – osvobodit. Hněv liberálů se vztahuje na egoismus, neboť egoista nikdy neusiluje o svou věc kvůli ní samé: věc mu musí sloužit. Egoistické je to, nepřikládat žádné věci její vlastní neboli „absolutní“ hodnotu, nýbrž hledat ji ve mně. K nejudpudivějším rysům egoistického chování bývá obvykle často přiřazováno studium z hmotných důvodů, protože to znamená nejhorší znešvácení vědy; k čemu je však věda než k tomu, aby byla využita? Když ji vlastník neumí využít k ničemu lepšímu, než k vydělávání chleba, tak je jeho egoismus sice menší, protože moc tohoto egoisty je omezená, ale to, co je na ní egoistické, a znesvěcení vědy může hanět jen posedlý.

Protože křesťanství, které nebylo schopné nechat jednotlivce platit za jediného, ho chápalo jen jako závislého, a vlastně nebylo ničím jiným než *sociální teorií*, naukou o společném soužití, a to člověka s bohem a člověka s člověkem: tak pro něj muselo mít všechno to, co je „své“, tu nejhorší pověst: sobectví, svěhlavost, svévole, svěbytnost, sebeláska atd. Křesťanský způsob nazírání vůbec postupně změnil počestná slova v nepočestná; proč bychom je zase neměli pokládat za počestná? Tak „urážka“ znamenala ve starém smyslu to, co žert, pro křesťanskou vážnost se ale z kratochvíle stalo hanobení, neboť žádnému žertu nerozumí; „drzý“ znamenalo dříve pouze odvážný, statečný; „svévolný zločin“ pouze odvážný přečin. Je známo, jak dlouho se nevráživě pohlíželo na slovo „rozum“.

Náš jazyk se tak značně přizpůsobil křesťanskému stanovisku, a obecné vědomí zůstává ještě příliš křesťanské, než aby se odvrátilo od všeho nekřesťanského jako nedokonalého nebo zlého. Proto je „sobectví“ také tak špatné.

Sobectví podle křesťanství znamená asi toto: přihlížím jen k tomu, jestli je to pro mě, jako smyslového člověka, užitečné. Je pak ale smyslovost celou mojí svojskostí? Jsem pak ale sám u sebe, když jsem oddán smyslovosti? Řídím se sám sebou, svým *vlastním* určením, když se jí řídím? *Svým vlastním* jsem teprve, až když mě neovládá nejen smyslovost, ale stejně tak něco jiného (bůh, člověk, vrchnost, zákon, stát, církev, atd.), nýbrž já sám; *moje sobectví* sleduje to, co se hodí mě, tomuto sobě vlastnímu neboli soběnáležejícímu.

V každém okamžiku jsme ostatně nuceni pokládat sobectví, vždy hanobené, za moc, která všechno ovládá. Na zasedání 10. února 1844 zdůvodňuje Welcker jedno *motio*n o nezávislosti soudců a v obsáhlé řeči prokazuje, že sesaditelní, přípustitelní, nahraditelní a penzionovatelní soudci, zkrátka takoví členové soudcovského dvora, kteří mohou být pouhou administrativní cestou omezeni a ohroženi, postrádají veškerou hodnověrnost, ba dokonce ztratí u lidí veškerou úctu a důvěru. Celý soudcovský stav, prohlašuje Welcker, je touto závislostí demoralizován! Stručně řečeno, neznamená to nic jiného, než že soudci naleznou své uplatnění lépe v tom, když vynesou rozsudek v ministerském znění, než když to učiní podle znění zákona. Jak by se to mělo odstranit? Snad tím, že by soudcům potupa jejich prodejnosti dodala odvalu a pak vyvolala naději, že půjdou do sebe a budou si pak spravedlnost cenit víc než své sobectví? Ne, k této romantické důvěře se národ nevzepne, neboť cítí, že sobectví je silnější než každý jiný motiv. Proto mohou soudci zůstat stejními osobami, jakými doposud byli, když jsme se přesvědčili o tom, že jednali jako egoisté; jen svou sobeckost nesmí nadále sledovat podporovanou prodejností justice, nýbrž jako nezávislou na vládě tak, že nezastíní prostřednictvím přiměřeného rozsudku svou vlastní věc, svůj „správně pochopený zájem“, spíš pozvolna zajistí spojení dobrého obsahu a úcty u občanů.

Tedy Welcker a bádenští občané se pokládají za zajištěné, až když se mohou spolehnout na své sobectví. Co si máme pak myslet o bezpočtu frázi o nesobeckosti, jimiž jejich ústa tak přetékají?

K věci, kterou dělám sobecky, mám jiný vztah, než k té, které nesobecky sloužím. Mohli bychom k tomu uvést následující rozeznávací znak: vůči první se mohu *prohrěšit* nebo spáchat *hřích*, druhou jen *promarnit*, odvrhnout od sebe, připravit se o ni, tzn. udělat hloupost. S oběma hledisky se lze setkat při svobodném obchodu, když je zčásti pokládán za svobodu, kterou lze zachovat nebo odstranit jen za *určitých okolností*, zčásti chápat ji jako takovou, kterou je nutné za *všech okolností* pokládat za *svatou*.

Nezáleží-li mi na věci o sobě a pro sebe a netoužím-li po ní kvůli ní samé, tak po ní toužím jen kvůli její *účelnosti*, užitečnosti, kvůli nějakému jinému účelu, např. po ústřících kvůli dobré chuti. Nebude nyní egoistovi sloužit každá věc jako prostředek, jehož posledním účelem je on sám, a má opatrovat věc, která mu k ničemu neslouží, např. proletař stát?

Svojskost zahrnuje v sobě všechno to, co je vlastní, a znovu umožňuje vážit si toho, co bylo v křesťanském jazyku zhanobeno. Svojskost ale rovněž nemá žádné cizí měřítko, protože vůbec není žádnou *ideou*, jako svoboda, mravnost, lidskost apod.: je jen charakteristikou – *vlastníka*.